

Najprej se predsednik hvalno spominja umrlega Božidara Raiča, pisatelja in odbornika matičinega odčetka njenega obstanka, ter pové, da je Matica poklonila mu dostojen venec s trakom ter o pogrebu razobesila zastavo, kar odbor blagovoljno odobri. Potem omenja odpovedi g. Murnika, po katerem bi bila imela stopiti po odborovem sklepu v odbor najprej g. Povše in za njim g. dr. Pajek. Ker sta pa ta dva pismeno se odpovedala, povabil se je na nju mesto g. Tomšič, katerega v imenu odbora pozdravlja, izrazujoč željo, naj bi društvo tako krepko podpiral tudi v prihodnje kakor doslej. Dalje naznanja, da se je g. Hribar odpovedal matičinemu odborništvu; mesto njegovo naj se popolni o prihodnjem velikem zboru.

Predsednik o priliki pozdravlja g. dr. Tavčarja za prijazno uslugo, da hoče Matica Slovensko zastopati v vseh njenih pravnih zadevah, in narod slovenski bode mu zato hvaležen.

Dalje osvetljuje razmere pri „Hrvatski Matici“, o katerih je imel osebno priliko prepričati se pri njenem tajniku gospodu Kostrenčiču, pojasnuje, zakaj da „Slovenska Matica“ doslej še ni dobila knjig „Matice Hrvatske“, in dostavi, da ima „Hrvatska Matica“ s poverjeniki in člani pogostokrat iste sitnosti, kakor slovenska. Ker je Slov.-hrvatska slovnica popolnoma pošla in se po njej močno poprašuje, omenja posebne knjige, po kateri bi se morebiti obe Matici zjedini in vzajemno delo na skupne stroške izdali na korist Slovincem in Hrvatom. Dalje pravi, da je Hrvatska Matica izdala pred nedavnim časom knjige za 1885. leto; Slov. Matica jih izdaja najpozneje v dveh mesecih za 1886. leto. Z ozirom na životopis o ranjem Cafu v „Letopisu“ 1878. l. in na poročilo o smrti njegovi v „Novicah“ l. 1874. zatrjuje predsednik, da Akademija jugoslavenska njegove literarne zapuščine ni dobila nobene, Slovenska Matica pa le ono, katera je v „Letopisu“ l. 1875. str. 17 omenjena. Spominja se posvetovanja odseka za izdavanje staroslovenskih spominkov in dosedanje usode njegovih nasvetov.

Odbor pritrdi temu, da gratisseksemplarov društvenih knjig ni treba pošiljati političnim listom, ki jih le naznanjajo; pošiljajo naj se kakor doslej nekaterim večjim lepoznavskim časopisom slovanskim.

Odboru se naznani dopis iz odbora pisateljskega društva, naj bi se porabil za Vodnikov spomenik fond, ki ga oskrbljuje Matica, v ta namen, da se s skupnimi močmi Vodniku postavi res primeren spomenik na kakem javnem prostoru v Ljubljani, morebiti pred gimnazijo, in poprošen voli za ta odsek tri odbornike in sicer gg. A. Praprotnika, J. Šumana in dr. J. Zupanca.

Določijo se nagrade pisateljem, kojih rokopisi so že popolnoma ali pa vsaj večinoma tiskani; o drugih nagrade določiti prepusti se književnemu odseku.

Obširnejše poročilo tajnikovo o letošnjih knjigah, o njih natiskavanji, o času, kedaj imajo iziti itd., se vzame brez ugovora na znanje. Isto tako poročilo o došlih ali o obljubljenih rokopisih za prihodnje leto, o katerih naj se še posvetuje in poroča književni odsek.

Poročila o nekaterih gospodarskih zadevah (tiskovne pogodbe, Bambergov račun, stanje o prodaji društvene hiše na Bregu št. 8 itd.) se brez ugovora odobré.

Na znanje se vzame poročilo o delovanju pomnožnega Kopitarjevega odseka ter o uspehih njegovih sklepov iz seje 14. julija t. l. Odsek ima sedaj 7 članov: tri zastopnike „Matice“ (gg. Levec, Praprotnik in dr. Zupanec), tri iz mestnega (gg. Gogala, Petričič in Zupan) ter jednega iz deželnega odbora (g. Murnik).

Pri knjigah za prihodaje leto odbor pritrdi književnemu odseku, naj se iz obresti Tomšič Jurčičeve ustanove razpišete dve svoti a) 100 in b) 200 for. kot častni

darili za najboljši izvirni povesti iz zgodovine ali iz življenja naroda slovenskega.

Nove poverjenike so dobili: Žalec, Beljak, Kršk o, Lašiče, Št. Peter in Mozirje; izpraznjene so: Cirkuč a, Jarenina, Škale, Zavrč, Zgornji Rož in Reka.

Nekateri (vodstvo ljudske šole pri sv. Marku pod Ptujem, bralno društvo v Šempasu, ravnateljstvo narodne knjižnice v Sredci in učitelj Kocbek v Žalci) se zahvaljujejo za podarjene jim knjige; drugim (šolsko vodstvo v Rušah in J. Selič v Pečovji) jih sklene odbor na njih prošnjo darovati. Pri podaritvi založnih knjig je gledati na to, da so ali da imajo postati prošnjiški udje društva.

Skoro polovico poverjenikov je zaradi društvenine ob času, ki je v pravilih za to odločen, bilo treba opomniti, 14 poverjenikov je z odgovori na dolgu. Plačalo je doslej 960 letnikov; od kacic 250 bivših društvenikov je društvenina še pričakovati. Konečni rezultat kaže s precejšnjo gotovostjo na prirastek 70—80 udov v primeri s pretečenim letom.

Povabljen od „American philosophical society“ v Philadelphiji, sklene Matica stopiti z omenjenim društvom v književno zvezo in na prošnjo odbornika gosp. Raiča dovoli, da se nekaj društvenih knjig daruje marljivim dijakom realke ljubljanske.

Knjižničin prirastek znaša od zadnje seje 266 knjig, zvezkov in časopisov, 207 po darilih, 59 po zamenji, dalje: 185 českih, 53 ruskih in rusinskih, 10 slovenskih, 9 hrvatskih, po 2 poljski, nemški in latinski, po jedna srbska, bolgarska in angleška.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

V zadnjem listu opisal sem bolj vnanji obraz državnega zbora, danes omeniti je bolj obravnav samih, deloma pa tudi dogodeb, katere enako unanjo stran zborovo zadevajo, kakor tudi oestro značijo sedanji politični položaj.

Obravnave zborove polnile so se dosedaj poglavitno s predlogom, ki zadeva spremembo izvršilnega reda, katere v obče merijo na to, dolžniku posestniku ali rokodelcu v manji meri in primerni obliki nakloniti one polajšave oziroma izjeme in prostosti nasproti upniku, katere uradniki uže uživajo. Pri tem predmetu govorila sta razun družih tudi poslanca Pfeifer in Šuklje, prvi mislil je, da naj bi se hudomušne izvršbe deloma zabranile s tem, da naj bi povračilo izvršilnih stroškov ne imelo prednosti pred vknjiženimi upniki; drugi je predlagal, naj bi se za prihranjenje stroškov večinoma opustilo razglašanje po časnikih, ker je tako razglašanje večinoma brezvspešno, zmiraj drago, in ker po tem škodo trpe upniki in pa kredit sploh.

V petek popoldne se je obravnavala tega predmeta po ostri razpravi med dunajskim poslancem dr. Jaquesem in pa zastopnikom pravosodnega ministerstva svetovalcem Steinbachom končala v drugem branji.

Opazovanje levičarjev kaže, da sicer do sedaj niso zgrešili nobene posebne prilike, zapreke staviti vladi in večini, vendar pa so dosedaj nekako omahovali, ako bi jih vlada potrebovala, da doženo pogodbo z Ogersko, da ji priskočijo. Sicer imamo do sedaj zabeležiti samo tri pomenljivejše izjave levičarjev. Prva bila je interpelacija Heilsbergova iz nemškega kluba zaradi nemško-avstrijske zveze. Na to interpelacijo odgovoril je minister Taaffe minuli petek kratko in jasno, da je naša

zveza z Nemško nespremenjena, povsem taka, kakor jo je lansko leto popisal minister vnanjih zadev grof Kalnoky v delegacijah. Heilsberg predlagal je, naj se prične razgovor o tem odgovoru, pri kateri priliki bi bil še kakovi Velikonemec priliko našel, povečevati Bismarka, po drugi strani pa hrustati, kar je kjer koli slovanskega. Vlada ne bi bila mogla razodeti mnogo več kakor je storila v kratkih besedah svojega odgovora in zato se predlog na razgovor od strani večine ni sprejel. Videti je bilo, da zavolj tega nihče ni bil hud.

Drug pomenljiv čin levičarjev, in to nemško-avstrijskega kluba, je Plener-Exner-Wrabecov predlog, naj se ustanové delavske zbornice, in to, na Dunaji, v Lincu, Solnogradu, Gradcu, Ljubnem, Celovcu, Ljubljani, Gorici, Rovigni, Trstu, Insbruku, Bolcanu, Reichenbergu, Eger-u, Brnu, Olomuca, Tropavi, Krakovem, Lvovu, Brodu in Črnovicah. Te zbornice naj bi imele tudi pravico, za državni zbor voliti poslance. Ta predlog še ni bil obravnavan v zbornici.

Tretji čin levičarjev je po vnanji obliki sicer skoraj prazen, kot znamenje sedanjega položaja, pa jako pomenljiv. To je bilo neko, s zelo ostrimi pušicami nabodeno vprašanje bivšega ministra Chlumeckega do grofa Hohenwarta kot načelnika jezikovnega odseka, jeli ne bi hotel kmalu sklicati ta odsek. V tem vprašanji vpletena je bila trditev, da so levičarji z jezikovnim vprašanjem hoteli mirovati, dokler ni rešena pogodba z Ogersko, ker je pa ministerstvo zadnje dni izdalo naredbu, po kateri so Nemci izključeni od državnih služeb pri višji sodnji pražki in brnski in zato je levica prisiljena, zopet in pred časom pričeti jezikovni boj. — Grof Hohenwart odgovoril je po vsem mirno, da bo kar prej sklical oni odsek in formalno bilo je vprašanje rešeno. Bistveno pa se iz tega razvidi, da si tudi sedaj nemško-avstrijski klub in vlada nista prav nič bližje kot prej, temveč v krvavi vojski, zmiraj z očitnim namenom spodriniti vlado in večino ter vvesti se na njeno mesto.

Ta čin levičarjev pokazal je jasno, kako samovoljno so obračali vodo na svoj mlin izrekoma pri imenovanji trgovinskega ministra Baquehema, ko so trdili, da to imenovanje pomenja pomikanje vlade proti levici. Sedaj izrekla je levica po svojem vodji Chlumecky-u, da je in ostane, dokler je bo kaj, v borbi zoper vlado Taaffe-jevo.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Na Slapu. (Izpit gojencev kranjske deželne vinarske in sadjarske šole na Slapu; sklep šolskega leta in zatvorenje tega zavoda.) Po trinajstletnem uspešnem delovanji zatvorila se je v četrtek dné 30. septembra t. l. z javnim izpitom gojencev kaj slovesno vinarska in sadjarska šola na Slapu. Uže predvečer praznoval se je kaj svečano in pomenu prihodnjega dné povsem vredno, ko je občinski zastop Slapenski v ginljivem nagovoru gosp. župana vzročil vodji gosp. R. Dolencu krasno izdelano diplomo častnega občana radi njegovih zaslug. Topiči jeli so grometi in pevski zbor s pevsko zastavo zapoje odlikovancu podoknico. To slavnost počastil je s svojo prisotnostjo g. dr. Vošnjak, ki je kot zastopnik deželnega odbora uže na večer došel.

Drugi dan vršilo se je zatvorenje zavoda kaj slovesno. Dasiravno je zgodaj v jutru razpenjal Jupiter pluvius svoje vodonosne mreže po nebu in se nam je bilo bati deževnega dné, mu je kmalo gorko solnce vse zlé nakane in nam dalo uživati krasen dan. Nad vrati šolskega poslopja pričakovala je vzdana in lepo

ovenčana spominska plošča odkritja. Prostor pred šolo samo je bil okrašen z maji, cesarskimi in narodnimi zastavami; v sredi pa se je vzdigoval govorniški oder.

Okolu 8. ure jeli so dohajati povabljeni gostje, katerih se je kmalu lepo število nabralo. Slavnost pričela se je ob pol 9. uri s sv. mašo, katero je domači gospod župnik in ob enem šolski katehet v vsem času njenega obstanka g. Matej Koder slovesno celebriral. Pri sv. maši pel je slapenski pevski zbor pod spretnim vodstvom ljudskega učitelja g. M. Mežana v občno pohvalo. Maše vdeležilo se je razun povabljenih gostov v velikem številu prosto občinstvo tukajšnje v poslednjo zahvalo zavodu.

Po končani sv. maši podali smo se na slavnostni prostor, kjer se je imelo vršiti odkritje in blagoslovljenje spominske plošče.

Ko je bila sl. gospoda in občinstvo zbrano, stopi na govorniški oder g. dr. Vošnjak. Tihota nastane. Gospod govornik pa nam začne živo slikati zgodovino zavoda. V srce segajoče nam je pokazal, kaj je uživala posebno vipavska dolina od zavoda in kako hvalo mora zavodu vedeti. Na to se je obrnil g. govornik proti navzočemu visokorodnemu g. grofu Lanthieri-ju in se mu je v imenu kranjske dežele zahvalil prav srčno za nesebično, res veledušno požrtvovalnost, da je grad in zemljišče prepustil brezplačno za ta deželni zavod, s kojo zaslužil si je hvaležnost vse kranjske dežele, ki je v ta spomin in namen vzdala spominsko ploščo.

Zavesa pa je padla v tem trenutku raz plošče in in v zlatih črkah zalesketá napis:

„Visokorodni gospod Karol grof Lanthieri poklonil je ta grad in pripadajoča zemljišča brezplačno kranjski deželi za vinarsko in sadjarsko šolo. Dné 18. septembra l. 1873. se je šola otvorila, a dné 30. septembra zatvorila po trinajstletnem plodonosnem delovanji vsled preselitve na Dolenjsko.

V spomin hvaležnosti

Kranjska dežela.“

Gospod govornik zahvalil se je nadalje uzornemu vodstvu tega zavoda, ki je bilo od začetka doslej v spretnih rokah gosp. vodje R. Dolénca, zahvalil se je vsemu učiteljstvu in omenjal še posebej gosp. župnika, ki je tudi ves čas obstanka na tem zavodu deloval kot katehet. Izrekel je potem zahvalo visokemu c. kr. ministerstvu poljedelstva za krepko podporo, katero je zavod užival.

Po končanem govoru nastopi gospod župnik v polnem ornatu ter blagoslovi spominsko ploščo. Pevski zbor pa zapoje Jenkovo molitev. — Drugi del slavnosti bil je končan s tem, da je pristav g. V. Rohrman vsemu navzočemu občinstvu prebral vsebino spominske plošče ter zaklical navzočemu gosp. grofu Lanthieriju kot veledušnemu podporniku trikratni „živijo“ in „živijo“, zavrilo je sobrano ljudstvo v hvaležno priznanje.

Razkritje spominske plošče spremljeval je grom topičev, oznanovaje ves ta dogodek celi vipavski dolini.

Na to prične se izpit. Navzoči bili so: čast. gosp. dr. Vošnjak kot zastopnik deželnega odbora, visokorodni gosp. Karol grof Lanthieri, čast. gosp. Matija Erjavec, dekan vipavski kot zastopnik c. kr. kmetijske družbe, g. Matej Lavrenčič, deželni poslanec v Vrhpolji, čast. g. Nosan, c. kr. okrajni sodnik ter mnogo drugih — nad 25 osob. Ves čas izpita kazali so učenci v dobrih odgovorih, koliko koristnih nauk so si nabrali v primerno kratkem času njih šolanja. Mi pa s o jih poslušali z velikim zanimanjem in marsikaj pridobili tudi za-se koristnega.

Opirajoč se na to utemeljitev nj. ekselence barona Schwegelna predlaga gosp. poročevalec:

„Slavna zbornica naj izreče svoje soglasje s sklepom kranjskega deželnege zboru ter naj v tem smislu stavi prošnjo do vis. trgovinskega ministerstva.“

Predlog se sprejme jednoglasno.

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

(Dalje.)

Poglejmo sedaj na desnico, kaj ona dela.

Desnica čuti, da so razmere naše enako notranje kot vnanje prav resne in s tem položajem računa. Ne gledé na vlado obrnila se je tedaj do najtežjega dela do pogodbe z Ogersko; odseki začeli so delati, in kakor se je nadjati, dognani bodo v osekih v treh tednih vsi predmeti. — Desnica vé, da bo s te odpravljena največja notranjih težav, zavolj tega hoče jo dognati pred vsemi drugimi. Jeli bo to sedanji vladi na korist ali ne, to ne pomenja mnogo, ker sta pogodba in vlada reči vsaka za-se.

Vse drugo prizadevanje večine pa se obrača na to, da se med seboj ožje zveže, ker le tako je tudi obstanek njen zagotovljen. V ta namen je dognati in se doganja, kaj hoče večina, po katerih sredstvih in v čem so vsi deli večine drug za drugega v soglasji. To bistveno vprašanje rešuje se v posebnih nejavnih obravnavah. Pa tudi družbeno bližajo se različni deli desnice drug drugemu. Kar se še nikdar ni zgodilo, od kedar ima sedanja večina v rokah krmilo državnega zbora, zgodilo se je minuli četrtek, ko so se sešli poljski, česki, Hohenwartov in Lichtensteinov klub v skupni shod.

Navzočih bilo je v Breitovem hotelu za državno zbornico nad 130 desničarjev, kar jih ni došlo, jih večinoma ni bilo v Beču, ali pa so bili bolni in zadržani. V shodu veljala je samo ena zapoved, da se tovariši z enega kluba niso smeli vستي skupaj, s tem doseglo se je, da so prišli v ožjo dotiko desničarji, ki sicer v to nimajo prilike. — Taki shodi bodo se ponavljali in nadejati se je, da ostanejo stalni, tako, da bo vsakemu desničarju znano, kje gotovi dan v tednu more sniti se s tovariši svojimi. — Ako to obvelja, podučijo se poslanci o potrebah in težnjah družih krajev države, delovanje postane bolj zavestno in ako se desnica tako ožje sklene v nji vsak poznajoč potrebe drugega, potem ne bo več krhanja, potem ne bo več prostora med desnico za šuntarje in rogovileže, kakor so zadnje dve leti se zalegli med njo tako, da je bil zadnji čas, pokazati jim vrata.

Koliko časa ima trajati sedanje zborovanje, še ni gotovo, toliko pa je dogovorjeno, da se delegaciji snidejo dne 4. novembra. Pred tem dnevom pa bo državno zborovanje pretrgano, kedar bode posel dognau, katerega ima izrekoma v odsekih za pogodbo in pa po izvršenih volitvah v delegacije, kar je vse lahko mogoče teden pred začetkom delegacij, ako v odsekih za pogodbo ne nastanejo nepričakovane zapreke.

Gledé stanja in vedenja vlade sedaj ni mnogo opomniti, na to pa kaže vse, da ministra Dunajevski in Pražak, katera levičarji uže mnogo let odstavljajo, še nočeta vstreči vroči želji svojih nasprotnikov, temveč ostaneta še dalje pri vladi, akoravno leviči nepriljubljena. — Minister Gautsch dan za dnevom zgublja prijateljev, osornost in napetost njegova mu tudi ne bode pripomogli k priljubljenosti.

Naši dopisi.

Z Dunaja 18. okt. (*Državni zbor, jezikovni odsek in odsek za pogodbo z Ogersko.*) Delovanje državnega zbora samega v tem zasedanju ni in ne bo pomenljivo, ker ne pride na vrsto skoraj noben pomenljiv predmet. Vkljub temu pa se godijo pomenljive reči, katere z ojstrimi črtami značijo sedanji položaj. Taka dogodba je zadnja naredba pravosodnega ministra barona Pražaka zaradi češčine pri nadsodnji praški, kateri je pritrdilo — kar je ravno pomenljivo vse ministerstvo. To je vsaj nekaj znamenja, da sedanja vlada še zmiraj stoji na svojem prostem programu, akoravno ga sila počasi in rahlo izvršuje. Naravno je, da levica, ki je vse minulo leto toliko sanjara o razpadu desnice in o približevanju med vlado in nemško-avstrijskim klubom — in preslišala one naruredbe, temveč v interpelaciji in v jezikovnem odseku zopet pričela krvavo vojsko zoper sedanjo vlado, ki povsod dela na škodo nemške narodnosti.

Razprava v jezikovnem odseku bila je prezanimiva, da bi iz nje ne naglasil poglavitnih izjav: Levica je zahtevala, da se odsek skliče samo zato, da svojo nevoljo zoper vlado izreče zavolj omenjene naruredbe, naravno je tedaj, da levičarji z veliko-nemškim Lienbacherjem vred ni celo nič govorila o jezikovnem predlogu Scharschmidovem, ampak izključno o novi ministerski naredbi. Pri tem razgovoru odlikoval se je Lienbacher bolj kot vsi „rojenci“ levičarji v nasprotovanju zoper vlado, ker je z navideznim strokovnjaštvom skušal dokazati nepostavnost ministerske naruredbe. Prav negnusno je videti, da še celó v imenu Lichtensteinovega kluba, ki ga je v ta odsek izvolil, še zdaj veliki zvonec nosi solnograška frfulja v vseh najpomembnejših odsekih.

Iz ned levičarjev govorili so: Plener, Scharschmid, Lienbacher, Herbst in Sturm, izmed desnice pa: Zeithammer, Rieger, Rih. grof Clam.

Minister Pražak je odločno in stvarno zavrnil očitanje levičarjev izrekom: Lienbacherjevo, sklical se je pa po pravici in v splošno zadostenje, da je bivši minister Herbst prav tako narredo izdal za Galicijo, ter jo s prav takimi razlogi utemeljeval, kot sedanja vlada svojo.

Pomenljiv je bil pa odgovor ministra Taaffeja na vprašanje levičarjev: kako stoji vlada nasproti predlogu Scharschmidovemu? Minister Taaffe je odgovoril: Da se je uže izrekel v imenu vlade, da je pripravljena vdeležiti se posvetovanja o predlogu Scharschmidovem, pa naglašal je tudi uže pri prvem branji, da se mora vlada držati svoje izvrševalne pravice, da sama vred službeni jezik (*Regelung der Dienstsprache*). Vlada prizna potrebo, da mora nemščina v Avstriji imeti posebno stanje kot posredovalni in oni jezik, katerega razume največ ljudi v Avstriji.

Zato se vlada v takih stvaréh ne bo nikdar stavila na enostransko narodno stališče, temveč bo zmiraj pred očmi imela potrebo dežel. — Češčina kot službeni jezik ne bo dobila onega mesta, kakoršno ima polščina v Galiciji, ker so razmere na Češkem vse drugače; izreči morem, da razmere na Češkem sedaj niso take, da bi se mogla tam uvesti taka naredba kot ona iz leta 1869. — Ako se je reklo, da se Avstrija oškoduje, ako se nemščina ne uvede povsod in povsod, tedaj rečem, nemščina mora imeti posebno stališče, ker je svetovni jezik, ker je prometni in posredovalni jezik, toda ne smelo bi se ji dajati umetno stališče, katerega ne potrebuje, ker je dosti močna in po vsem svetu razširjena.